

ОГЛЕДАЛО

МЕСЕЧНИК НА КНИЖЕВНИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ НА МАКЕДОНИЈА

ГОДИНА XXI - БРОЈ 178/179/180

СКОПЈЕ, ОКТОМВРИ-НОЕМВРИ-ДЕКЕМВРИ 2010 ГОД. ЦЕНА 45 ДЕН.

„Гурѓа“ - или како не треба да се преведува Нобеловец!

Издавачката куќа „Гурѓа“ од Скопје во последниве три-четири години се пројави со мошне интензивна продукција на преводи на македонски јазик на значајни дела од светската книжевност, што секако претставува активност за поздравување.

Препливно време во дневниот печат беше објавен и разговор со Гурѓиша Костеска-Андонска, директор и главен уредник на „Гурѓа“, во кој таа, меѓу другото, нагласи дека „Гурѓа“ секоја недела ќе издава по едно преведено дело од светската книжевност, а таквата најава веќе наголемо

и почна да се реализира, а тоа мошне штедро се најавува и на цели страници во дневниот печат.

Веднаш треба да се нагласи дека ваквата издавачка продукција е мошне сериозен чин и бара исклучителна сериозност при нејзината реализација. Во врска со ова се поставува прашањето: дали книгоиздателството „Гурѓа“ има капацитет за квалитетно реализирање на една толку значајна мисија?

Само бегло прелистување на една од најновозададените книги на „Гурѓа“, романот „Куката на (Продолжува на стр. 9)

меридијани

„Севастополските раскази“ патуваа во космосот

На 11 ноември, по повод 100-годишнината од смртта на славниот руски писател Лав Толстој (1828-1910), Меѓународната космичка станица „Роскосмос“ низ космосот пропшта еден примерок од првото издание на познатото дело на Лав Толстој „Севастополски раскази“, објавено во 1852 година.

Овој примерок, на руските космонаути им го подари руската дијаспора во Франција.

По враќањето од космосот, примерокот ѝ е подарен на градската библиотека на Севастопол која речиси еден век го носи името „Л.Н.Толстој“.

За „Писателот-дух“ шест „европски оскари“

На 4 декември во Талин, Естонија, Европската филмска академија (2.300 членови) ги додели „европските оскари“ за 2010 година.

За најдобар европски филм е прогласен „Писателот-дух“ на Роман Полански.

Филмот на Полански доби шест „европски оскари“, и тоа: за најдобра режија (Роман Полански), за сценарио (Роман Полански и писателот Роберт Харис), за сценографија (Албрехт Конрад), за музика (Александар Десплат) и за најдобра главна машка улога (Ијан Мекгрегор, за одлично одиграната улога на најмен писател).

Единствената награда што не ја доби „Писателот-дух“ е за монтажа, а таа му припадна на филмот „Карлос“ на Оливие Асја.

Најголем конкурент на Полански му беше дебитантскиот филм на режисерот Семјуел Мошес „Побар“ кој освои два награди.

Преведувачот рамо до рамо со авторот!

Пишува
Стефан СИМОВСКИ

Ограничената географска распространетост на македонскиот јазик диктира поинаква комуникација со другите јазици, пред сè од комерцијален аспект. Тоа подразбира дека таа мора да се одвива во поинакви околности од постојната пазарна практика која владее со јазиците со широка географска распространетост, како на пример во францускиот, англискиот, германскиот, шпанскиот или рускиот јазик.

Имено, јазиците со поширока географска распространетост имаат многу подобри пазарни услови за развој и афирмација на сопствената книжевност и книжевниот превод. Тоа значи дека во поглед на македонскиот јазик потребата налага соодветна комерцијална презентација и базична финансиска под-

држаноста, Македонија, како млада европска држава остава впечаток дека на полето на преводната книжевност го губи чекорот со поголемиот дел од државите во Европа.

Во прв ред, тоа се должи на недоволно прецизираните програми за субвенционирање на книжевните преведувачи, односно на субвенционирањето на книжевниот превод во целост, како и на недопрецизираната одговорност на субјектите вклучени во процесот на преводната книжевност. Сево ова иницира катализација на нивна негативна придружна појава од кои последицата е губење на ритмот во однос на другите европски земји.

Но случајот со голем дел од јазиците што се зборуваат во Европа е поинаков. Во Европа се зборуваат многу јазици со ограничена гео-

од некои други европски јазични подрачја. Посебно е значаен придонесот на баскиската влада на полето на книжевниот превод. Таа во 1996 година објави конкурс за субвенционирање на книжевни преводи на сто дела од баскиски автори на други европски јазици. Баскискиот пример не е единствениот во Европа. Примери како баскискиот постојат и во други европски држави, како на пример, во Естонија, Финска, Норвешка, Шведска, Данска и Словачка. Нивните влади со децении успешно ја спроведуваат стратегијата за субвенционирање на книжевните преведувачи и преводната книжевност.

Јасно е дека субвенционирањето на книжевниот превод претставува обврска на секоја држава во делот од нејзината политика во сферата на културата. Главната улога во оваа сложена финансиска операција ја играат тамошните министерства за култура и фондациите. Тие финан-

ОГЛЕДАЛО

ОГЛЕДАЛО

Месечник на книжевните
преведувачи на Македонија

ИЗДАВАЧ

Сојуз на литературните преведувачи
на Македонија

РЕДАКЦИЈА

Мargarита Маленкова
Stefan Stojanovski
Zoran Todorovski
Resul Šabani
Tashko Širillov
(главен уредник)

АДРЕСА

Поштенски фак број 3
1000 Скопје

e-mail: ogledalo.srpm@yahoo.com

ЖИРО-СМЕТКА

300-000008431-60

Комерцијална Банка а.д. Скопје

Рисковите не се прифат
Годишна претплата 300 денари
За странство 600 денари

ПЕЧАТНИЦА

„Графоден“ - Скопје
Тираж: 1.000 примероци

Издавачето на „Огледало“
материјално е помогнато од
Министерството за култура на РМ

ISSN 0351-2126

ПОЕТИКАТА НА АВТОРОТ И ПОЕТИКАТА НА ПРЕВЕДУВАЧОТ

доц. д-р Марија Леонтик

Во литературата постојат различни жанрови, и според тоа различни поетики на тие жанрови, а последователно на тоа различни поетики на авторите на тие жанрови и, доколку доживеале преводи, различни поетики на преводите на тие жанрови. Во теориската литература постојат разновидни класификации на литературните жанрови, а како резултат на тоа и разновидни систематизации на литературните преведувачки жанрови. Ние се определевме за класификацијата на М. Сибиновиќ¹, според кого литературните преведувачки жанрови се делат на: литературни текстови во проза, литературни текстови во стих и драмски текстови. Во жанрот превод на литературни текстови во стих, Сибиновиќ издвојува: жанр превод на лирска песна, жанр превод на драма во стих и жанр превод на епска песна; а во жанрот превод на драмски текстови издвојува: жанр превод на трагедија и жанр превод на комедија.

Литературни преведувачки жанрови

литературни текстови во проза	литературни текстови во стих	драмски текстови
	-лирска песна	-трагедија
	-драма во стих	-комедија
	-епска песна	

Секој успешен автор зависно од литературниот жанр во кој твори, свесно или спонтано, создава своја поетика по која станува препознатлив. Исто така и успешните литературни преведувачи преведувајќи создаваат своја поетика по која стануваат препознатливи. Токму поради оваа причина се случува во средините со голема преведувачка традиција, едно исто дело на еден друг јазик да доживее голем број преводи од различни преведувачи. Се разбира, секое дело ја нема „оваа среќа или несреќа“ да доживее различни интерпретации, тука се работи пред сè за исклучително важни дела или класици. Веројатно овие дела или автори се предизвик за преведувачите, кои понесени од својот восхит и почит кон оригиналот, чувствуваат потреба да ја понудат својата интерпретација, а преку тоа и својата поетика на преводот. На пример Библијата доживеа околу 90, а Новиот завет над 40 преводи на англиски јазик. Иако Македонија има помала преведувачка традиција, Новиот завет веќе има четири преводи на македонски јазик.² Слична е ситуацијата и со класичните дела на Софокле³, Молиер⁴, Шекспир⁵, Достоевски⁶, Херман Хесе⁷ и други, кои имаат по неколку превода од различни преведувачи.

¹ Николиќ Арсова, Лидија. (1999). Преведување - теорија и практика. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, 239

² „Новиот завет“ е преведен од Душко Константинов (1997), Иван Грозданов (1999), Санде Тодоровски (2007) и Ацо Митев (2007)

³ Драмата „Антигона“ на Софокле е преведена од Георги Сталев (1973 г.), Љубинка Босотова (1990 г.), Владимир Попов (2004 г.), Теофилика Куновска (2008 г.)

⁴ Драмата „Тартиф“ на Молиер е преведена од Лазо Каровски (1970), Паскал Гилевски (2002) и Владимир Попов (2008)

⁵ Драмата „Хамлет“ на Шекспир е преведена од Ацо Шопов (1960), Богомил Ѓузел (1989), Драги Михајловски (2008)

⁶ Романот „Злосторство и казна“ на Ф. М. Достоевски е преведен од Цветко Мартиновски (1965), Димче Билјановски (1971) и Евдокија Ристеска (2010).

⁷ Романот „Сидарта“ на Херман Хесе е преведен од Анета Велкоска и Јулија Куновска (2004), Светлана Ивановска (2008), Елена Николова (2008), Слободанка Поповска (2010)

Но за разлика од авторите чија поетика на делата зависи од литературниот жанр и од индивидуалните достигнувања, кај преведувачите поетиката на литературниот превод зависи од жанрот на оригиналното дело, од јазикот и степенот на преводливост на оригиналното дело и од индивидуалните достигнувања на преведувачот. Од ова може да се согледа дека кај оригиналните литературни дела се создаваат интерференции помеѓу авторите и жанровите, додека кај литературните преводи се создаваат интерференции помеѓу авторите на оригиналните дела и преведувачите на оригиналните дела. Ова, пак, од своја страна, причинува интерференција на поетиката на авторот на оригиналното дело и на поетиката на преведувачот. Токму затоа, не случајно, слушаме дека некој автор што е жив не дава авторско право кој и да е преведувач да го преведе неговото дело, а честопати самиот трага по преведувач со одредени квалификации и соодветна поетика во преводот. Но исто така имаме примери кога преведувачот не прифаќа превод на кој било автор или дело, односно трага по автор или дело со одредени вредности и специфична поетика. Во оваа категорија преведувачи би се вброила и себеси, иако ми требаше долго време да дојдам до сознанието дека не спаѓам во категоријата преведувачи што успешно можат да преведат кој било автор или дело, не поради своите лични достигнувања, туку поради своите predispozicii.

Тука се поставува прашањето дали интерференцијата на поетиката на авторот на оригиналното дело и на поетиката на преведувачот се случува во процесот на преведувањето или, пак, може да се случи и пред самиот чин на преведување? Ова, и за мене, е сè уште феномен. Затоа тука ќе се повикам на своето искуство стекнато при превод на дваесетина литературни дела од турски на македонски јазик и обратно. На самиот почеток изборот на авторите и на литературните дела ги правев спонтано и по интуиција, но обично се работеше за мали избори на поезија. Токму во тој почеток на спонтана преведувачка активност ја имав среќата да работам како асистент на професорот Хусејин Озбај од Р. Турција, кој, кога не се ценеше преведувачката дејност, ме поттикнуваше да преведувам, кој многу подобро од мене ги препозна моите predispozicii и мудро ми даваше да читам автори и дела кои би можела успешно да ги преведам. Од денешна гледна точка ова би го протолкувала како професор кој добро ја познавал поетиката на авторите (честопати негови пријатели и колеги), и поетиката на преведување на својот асистент, чии препеви ги имаше прочитано. Во тие почетни години интерференцијата на поетиката на авторот на оригиналното дело и на мојата поетика како преведувач се случуваше во процесот на преведувањето и изборот на некој начин дискретно беше потпомогнат од добри познавачи на турската литература. Денес тој осет кај мене е развиен на многу повисоко ниво и за многу кратко време можам да оценам кои автори и дела можам да ги преведам. Имам неколку спонтани случаи кога интерференцијата на поетиката на авторот на оригиналното дело и на мојата поетика како преведувач се случи пред чинот на преведување само во визуелен допир со неколку стиха. Тоа беа искуства преку коишто дојдов до сознанието дека оваа интерференција не секогаш научно и теориски може прецизно да се објасни и да се дефинира. Ако за творењето на оригинално дело се вели дека е божји дар што се развива, по многу примери се уверив дека и преведувањето на оригинално дело е божји дар што се надоградува, и овозможува продолжување на животот на делото над географското и јазичното подрачје во кое се создало токму преку таа суптилна интерференција на поетиката на авторот на оригиналното дело и на поетиката на преведувачот.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Михајловски, Драги. (2008). *Под Вавилон – Задачата на преведувачот*. Каприкорнус - Скопје
2. Никодиновска, Радица. (2009). *Дидактика и евалуација на преведувањето од италијански јазик на македонски и обратно*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
3. Николиќ Арсова, Лидија. (1999). *Преведување - теорија и практика*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

4 огледало/окт.-декем./2010

меридијани

Успех со првиот роман

На 24 ноември беше соопштено дека младата британска писателка Ејми Саквил (р. 1981) за својот прв роман „The Still Point“ (Сезак токка) доби едно од најпрестижните британски книжевни признавања, наградата „Дон Рич Левелин“ што се доделува од 1942 година.

Во романот се раскажува за Едвард Мекли кој на крајот на столетието тргнува да го истражува Северниот пол, оставајќи ја својата млада сопруга Емили, со која тукушто стапил во брак.

Неговата жена Емили 60 години живее со спомениште за својот сопруг, првиот во очекувањето тој да се врати, а подоцна во очекувањето барем да биде откриено неговото телото.

По смртта на Емили, нејзината куќа, што е претворена во еден вид споменик на Едвард, ја наследува нејзината правнучка Јулија, чие кажување се неиспрелтува со кажувањето на Емили.

Отривањето на еден дневник што го водел Едвард, ќе ѝ помогне на Јулија да одгатне една голема семејна тајна на нејзините предци, што ќе ѝ овозможи да си го преосмисли животот.

Споменик на Бела Ахмадулина

Во Државниот музеј на Русија во Москва во тек е пригодна изложба на дела поврзани со ликот и творештвото на неодамна починатата руска поетеса Бела Ахмадулина (в. прилог на стр. 7).

На изложбата се презентирани и двата големи портрета на Ахмадулина изработени од нејзиниот сопруг Борис Месерер.

Исто така, скулпторот Зураб Церетели

Ејми Саквил

Поетиката на авторот и поетиката на преведувачот

Интерференција на поетиката на авторот на оригиналното дело и на поетиката на литературниот превод

Пиншува
доц. д-р Марија ЛЕОНТИК

Во литературата постојат различни жанрови, и според тоа различни поетски на тие жанрови, а последователно на тоа различни поетски на авторите на тие жанрови и, доколку доведеме преводи, различни поетски на преводите на тие жанрови. Во теориската литература постојат развојани класификации на литературните жанрови, а како резултат на тоа и развојани систематизации на литературните преведувачки жанрови. Ние се одредивме за класификацијата на М. Сибиниовиќ, според кого литературните преведувачки жанрови се делат на: литературни текстови во проза, литературни текстови во стих и драмски текстови.

Во жанрот превод на литературни текстови во стих, Сибиниовиќ издвојува жанр превод на лирска песна, жанр превод на епска песна; а во жанрот превод на драмски текстови издвојува: жанр превод на трагедија и жанр превод на комедија. Секој успешен автор зависно од литературниот жанр во кој твори, свесно или спонтано, создава своја поетика по која станува препознатлива.

Исто така, и успешните литературни преведувачи преведувајќи создаваат своја поетика по која стануваат препознатливи. Токму поради ова причина се случува во средините со голема преведувачка традиција, едно ниво дело на еден друг јазик да доживее голем број преводи од различни преведувачи. Се разбира, секое дело ја нема таа среќа или несреќа да доживее различни интерпретации, тука се работи пред сè за исклучително важни дела или класици. Веројатно овие дела или автори се предизвик за преведувачите, кои повнесени од својот восхит и почит кон оригиналот, чувствуваат

потреба да ја повратат својата интерпретација, а преку тоа и својата поетика на преводот. На пример, Библијата доживеа околу 90, а Новиот завет над 40 преводи на англиски јазик.

Иако Македонија има помала преведувачка традиција, Новиот завет веќе има четири преводи на македонски јазик. Слично е ситуацијата и со класичните дела на Софокле, Молиер, Шекспир, Достоевски, Херман Хесе и други, кои имаат по неколку преводи од различни преведувачи. Но за разлика од авторите чија поетика на делата зависи од литературниот жанр и од индивидуалните достигнувања, кај преведувачите поетиката на литературниот превод зависи од жанрот на оригиналното дело, од јазикот и степенот на преводливост на оригиналното дело и од индивидуалните достигнувања на преведувачот. Од тоа може да се согледа дека кај оригиналните литературни дела се создаваат интерференции помеѓу авторите и жанровите, додека кај литературните преводи се создаваат интерференции помеѓу авторите на оригиналните дела и преведувачите на оригиналните дела.

Тоа, пак, од своја страна, причинува интерференција на поетиката на авторот на оригиналното дело и на поетиката на преведувачот. Токму затоа, не случајно, случуваме дека некој автор што е жив не дава авторско право кој и да е преведувач да го преведе неговото дело, а честопати самиот трага по преведувач со одредени квалификации и соодветна поетика во преводот. Но исто така, имаме примери кога преведувачот не прифаќа превод на кој било автор или дело, односно трага по автор или дело со одредени вредности и специфична поетика.

Во таа категорија преведувачи би се вбројал и себеси, иако ми требаше долго време да дојдам до

Доц. д-р Марија Леонтиќ го чита својот текст на Меѓународната преведувачка средба (Лешок, 23.08.2010)

сознатието дека не спаѓам во категоријата преведувачи што успешно можат да преведат кој било автор или дело, не поради своите лични достигнувања, туку поради своите предиспозиции. Тука се поставува прашањето дали интерференцијата на поетиката на авторот на оригиналното дело и на поетиката на преведувачот се случува во процесот на преведувањето или, пак, може да се случи и пред самиот чин на преведување?

Тоа, и за мене, е сè уште феномен. Затоа тука ќе се повикам на своето искуство стекнато при превод на двасетина литературни дела од турски на македонски јазик и обратно. На самиот почеток изборот на авторите и на литературните дела ги правев спонтано и по интуиција, но обично се работеше за мали избори на поезија. Токму во тој почеток на спонтаната преведувачка активност ја имав среќата да работам како асистент на професорот Хусејин Озбај од Р. Турција, кој, кога не се цевеше преведувачката дејност, ме поттикнуваше да преведувам, кој многу

(Продолжува на стр. 8)